

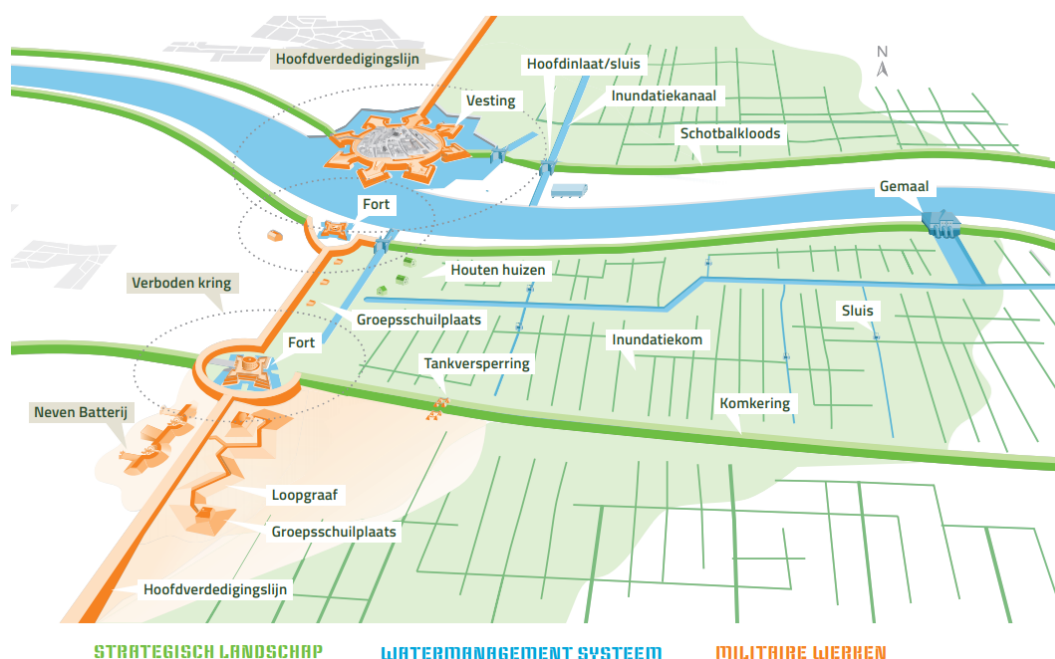
Vragen en antwoorden over de Hollandse Waterlinies voor de raadsleden van Utrechtse gemeenten

V Wat zijn de Hollandse Waterlinies?

A De Hollandse Waterlinies (HW) zijn de twee historische verdedigingslinies, de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie, die samen onder deze naam sinds zomer 2021 één UNESCO Werelderfgoed vormen.

De Hollandse Waterlinies bestaan uit de militaire elementen als forten en sluisen, het strategisch landschap en het watermanagementsysteem. Hierbij was water hét wapen tegen de vijand. Deze oer-Hollandse verdedigingswerken zijn zo ingenieus gemaakt dat een slim systeem van sluisen, dijken en inundatiekanalen het land systematisch onder water konden zetten. Tot kniehoogte; te ondiep om te varen en te diep voor paard en manschappen. Op zwakke punten in het linielandschap, bijvoorbeeld bij spoorwegen of daar waar het land niet onder water kon worden gezet, werd de linie versterkt met forten en batterijen. Koning Willem I gaf in 1815 opdracht voor de bouw van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De Stelling van Amsterdam werd aangelegd tussen 1880 en 1914. Amsterdam was het laatste toevluchtsoord waar de koning(in), de regering en het leger zich konden terugtrekken.

Niet alleen de robuuste forten in een lint tussen Edam en de Biesbosch maken deel uit van de HW, het gaat ook om de kleinere elementen als sloten, sluisjes, dammetjes, bunkers, groepsschuilplaatsen én het open strategische inundatielandschap.

V De Hollandse Waterlinies zijn UNESCO Werelderfgoed, wat houdt die status in?

A Het Werelderfgoedcomité heeft op 26 juli besloten om de Hollandse Waterlinies de UNESCO Werelderfgoedstatus te verlenen. Dit is de uitbreiding van het Werelderfgoed van de Stelling van Amsterdam met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Samen vormen ze nu de Hollandse Waterlinies.

Werelderfgoed wordt beschouwd als onvervangbaar én uniek én eigendom van de hele wereld waarvan het van groot belang wordt geacht om te behouden. Het UNESCO Werelderfgoedverdrag uit 1972 heeft als doel om erfgoed dat van unieke en universele waarde is voor de mensheid, beter te kunnen bewaren voor toekomstige generaties.

V Waarom zijn de Hollandse Waterlinies belangrijk?

A De Hollandse Waterlinies zijn uniek militair erfgoed. Niet alleen belangrijk voor Nederland, maar getuige de UNESCO-status ook voor de wereld. Typisch voor Nederland Waterland is het gebruik van water als verdedigingsmiddel: een aantal waterlinies gebruikten in de loop van de eeuwen onderwaterzettingen als hindernis voor de vijand. In de provincie Utrecht zijn vier historische waterlinies: de Oude- en Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Stelling van Amsterdam en de Grebbelinie. De Oude en de Nieuwe Hollandse Waterlinie vormden vanaf rampjaar 1672 tot na de Tweede Wereldoorlog de ruggengraat van onze defensie. De Grebbelinie fungeerde eeuwenlang als verdragingsbuffer voor de Hollandse Waterlinies. De Stelling van Amsterdam is als laatste aangelegd om de hoofdstad extra te beschermen.

V Wat hebben de inwoners van mijn gemeente aan de Hollandse Waterlinies?

A In het gebied van de Hollandse Waterlinies is van alles te beleven. Veel forten zijn open voor publiek. Op de forten zijn restaurants, leuke terrassen, kinderspeurtochten, evenementen, een bierbrouwerij, te veel om op te noemen. De afgelopen jaren zijn veel fiets- en wandelroutes gerealiseerd in het gebied die je onderdompelen in het verhaal van de waterlinie. Kortom dit mooie, groene, karaktervolle gebied heeft de inwoners van alles te bieden om van te genieten en op adem te komen. Dit draagt bij aan een prettig leefklimaat in een steeds drukker bevolkte stedelijke omgeving. Ondernemers in het waterliniegebied profiteren ook van de populaire waterlinieroutes en zorgen voor draagvlak door het vertellen van het waterlinieverhaal aan hun clientèle.

V Hoe werkt het provinciale programmateam Hollandse Waterlinies samen met Utrechtse gemeenten?

A De Hollandse Waterlinies bieden een kans voor gemeenten om het waterliniegebied in hun gemeente verder te ontwikkelen. Het programmateam Hollandse Waterlinies van de provincie stelt zich hierin proactief op en zoekt in samenwerkingsverbanden met gemeenten, inwoners en andere partners de kansen op in het waterliniegebied.

Provinciaal Programma Hollandse Waterlinies

In het programma 'Hollandse Waterlinies' (2021-2024) worden de verdedigingslinies verder ontwikkeld als aanjager van ruimtelijke kwaliteit en ingezet als inspiratiebron met de volgende thematische lijnen:

- Bekende, beleefbare en toegankelijke waterlinie;
- Ontwikkeling waterlinies als duurzaam en klimaat adaptief landschap;
- Bescherming: kennisdelen, draagvlak en versterking;
- Restauratie en herbestemming forten.

Het programmateam werkt samen met partners aan kansen in bijvoorbeeld recreatie en natuur gecombineerd met erfgoed in het waterliniegebied. In de gebieden Noord, Zuid en Midden van de provincie Utrecht is een gebiedsmakelaar van het programmateam actief die aanjager is van de gebiedsprocessen. Het beschermen of verder ontwikkelen van de kernkwaliteiten van het erfgoed staat daarbij centraal en wordt met de verschillende opgaven van de partners in een integrale aanpak gegoten.

Lunettenpark en de Lekdijk

In Lunettenpark in de gemeente Utrecht wordt bijvoorbeeld de openbare ruimte aantrekkelijk en toegankelijk gemaakt met fiets- en wandelroutes en verbeterde natuur en waarbij tegelijkertijd de vier Lunetten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie worden opgeknapt. De forten worden toegankelijk gemaakt, het verhaal van de waterlinie gaat verteld worden en de forten dienen als 'trekker' voor dit gebied. Een ander voorbeeld is de Lekdijk. Het waterschap versterkt de Lekdijk voor een veilige toekomst. Tegelijk met deze versterking pakt de gebiedsmakelaar de kans aan om het waterliniegebied bij de Lekdijk in Nieuwegein, Houten en Wijk bij Duurstede beter beleefbaar en toegankelijk te maken. De inlaatsluis bij fort Honswijk wordt onder andere weer zichtbaar gemaakt en de toegankelijkheid van het fort via de Lekdijk wordt verbeterd.

Pact van Ruigenhoek

Daarnaast werken het programmateam en de Hollandse Waterlinies-gemeenten samen in het Pact van Ruigenhoek met grootgrondeigenaren, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de waterschappen in het waterliniegebied. Een informeel enthousiast samenwerkingsplatform dat met elkaar ambities voor de Hollandse Waterlinies omarmt, versterkt, ontwikkelt en benut. Het Pact bundelt en deelt kennis en informatie, concretiseert ideeën in een jaarlijks uitvoeringsprogramma en trekt gezamenlijk op voor het verkrijgen van bestuurlijke aandacht voor de Hollandse Waterlinies. De pactleden willen samen aanpakken en elkaar stimuleren en inspireren. De aanjagende, verbindende en slagvaardige samenwerking van het Pact van Ruigenhoek heeft in de eerste periode (2017-2021) veel concrete resultaten opgeleverd en de partners gaan enthousiast verder met het actuele Pact (2022-2026).

V De Hollandse Waterlinies, lust of last?

A De Hollandse Waterlinies zijn belangrijk militair erfgoed en genieten wettelijke bescherming. Het is daarnaast UNESCO Werelderfgoed en mag ook vanuit die status niet aangetast worden. Dus niet alles kan in het waterliniegebied en dat kan soms voelen als een last in een gemeente waar opgaven als de energietransitie, woningbouw en mobiliteit ook ruimte nodig hebben. De lusten die de karaktervolle groene oase van het waterliniegebied biedt zijn echter hard nodig voor de inwoners

naast alle verstedelijking. Daarnaast zoekt Het programmateam HW steeds naar de kansen om waar het kan het waterliniegebied te benutten en te ontwikkelen tot een mooi, groen, beleefbaar gebied vol karakter voor de inwoners.

V Wat is de verantwoordelijkheid van de provincie inzake de Hollandse Waterlinies?

A De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van de Hollandse Waterlinies. Daarnaast is de provincie samen met drie andere provincies als de zogenaamde 'Siteholder' verantwoordelijk richting het Rijk en Unesco voor het behoud en uitdragen van het Werelderfgoed.

V Wat is de verantwoordelijkheid van de gemeenten inzake de Hollandse Waterlinies?

A De gemeenten zijn ervoor verantwoordelijk dat de kernkwaliteiten van de waterlinie niet worden aangetast bij het maken van (omgevings)plannen, beleid en visies.

V Welke tools biedt de provincie aan gemeenten?

A De provincie biedt tools als gebiedsanalyses, het afwegingskader energietransitie en ontwerpend onderzoek als hulpmiddel om te bepalen of gemeentelijke opgaven in het waterliniegebied dit militaire erfgoed al dan niet aantasten. Gebiedsanalyses maken bijvoorbeeld duidelijk waar en hoe de kernkwaliteiten van de HW zich voordoen in een gebied en leveren daarmee bouwstenen voor planvorming, beleid en verdere visievorming.

V Waar kan ik terecht voor vragen?

Hebt u als raadslid vragen over het programma Hollandse Waterlinies? Wil u weten of er koppelkansen zijn tussen het militaire erfgoed en de opgaven in uw gemeente? Kunnen wij met u meedenken over iets dat speelt rondom de waterlinie in uw gebied? U kunt bij ons terecht.

Mail onze programmamanager Hollandse Waterlinies:

Tomasz.Jarozsek@provincie-utrecht.nl

Meer informatie: Kijk op onze website provincie-utrecht.nl bij het onderwerp 'Cultuur en erfgoed'

HOLLANDSE WATERLINIES

UNESCO WERELDERFgoed

